

Рецензија рукописа *Живот је жив: ка новим читањима дела Анђелка Крстића*, ауторке Мирјане Бојанић Ћирковић

Рукопис *Живот је жив*, ауторке Мирјане Бојанић Ћирковић, доцента на Департману за србистику Филозофског факултета Универзитета у Нишу, доноси тумачења најзначајнијег сегмента стваралачког опуса Анђелка Крстића, писца Старе и јужне Србије са краја 19. и из прве половине 20. вијека. Опсежној грађи – романескном, приповједачком и књижевно-научном опусу Анђелка Крстића, у овом рукопису приступљено је са аспекта нових читања, која се, између осталог, огледају у тумачењу скривених наратива Крстићеве прозе, занемариваног лика жене и њене функције у дјелу овог писца, као и у указивању на иновативна жанровска обиљежја Крстићевог мемоарско-аутобиографског текста *Сећања*. Истраживање презентовано овим рукописом настало је у оквиру пројекта „Књижевна прошлост и садашњост на простору југоисточне Србије” бр. О-19-18, Огранка САНУ у Нишу, под руководством проф. др Горана Максимовића.

Рукопис монографије сачињен је из десет одјељака цјелина, у које се читалац уводи ауторским текстом у вези са околностима настанка рукописа. У уводу су сажето представљени и потоњи одјељци рукописа, а појашњен је и начин њихове организације. Први одељак монографије усмјерен је ка тумачењу капиталног дјела Анђелка Крстића, романа *Трајан* (1932). На трагу ранијих књижевноисторијских увида о комплексности жанровског одређења овог дјела, ауторка се усмјерила ка тумачењу *епске технике* приповиједања и сагледавању овог дјела кроз жанровску одредницу романа епопеје. Нарочита пажња усмјерена је ка наративном обликовању Трајановог лика, гдје се указује на његов амбигвитетни карактер (у исти мах реч је о *епском* равном лику и лику у развоју). Уз фолклорне карактеристике романа, ауторка истиче и елементе модернизације наративног поступка у роману *Трајан*.

Други одјељак монографије посвећен је мање истицаном, а у наративном свијету Крстићевог дјела значајном елементу, жени. Овдје је жена сагледана и као колективни лик, и са аспекта њене индивидуализације. У том смислу значајна су тумачења Биљаниног лика из приповијетке *Отмица*, као и жене из Крстићевог тематског круга приповједака о муслиманском живљу. Нарочита пажња посвећена је функцијама лика жене у прози Анђелка Крстића, које се уједињују у њеној стожерној позицији у епском свијету Крстићевих приповиједних дјела.

Тумачење скривених наратива у прози Анђелка Крстића подстакнуто је радовима проучавалаца прозе српског реализма и дјела заборављених и скрајнутих писаца (Иванића, Максимовића, Вукићевић). Међутим, у овом одељку, скривеним наративима приступљено је из угла стилских карактеристика дјела Анђелка Крстића, очуваних од рукописне грађе, кроз потоња издања. Ријеч је о Крстићевим досљедним истицањима одређених лексема (именица, замјеница, придјева) у цјелокупном опусу. Те ријечи функционишу као капије пролаза читалаца ка скривеним кутовима Крстићеве прозе, обликованих наносима митологије и фолклора.

Четврти и пети одјељак монографије усмјерени су ка тумачењу Крстићеве мемоарско-аутобиографске прозе, и то ка дјелу *Сећања*, односно рукопису „Наши предци”. Реч је о постхумно објављеном дјелу (2000), у коме је Крстић, наизглед у оквирима породичних мемоара, приказао хронику једног времена на индивидуалном и општем плану. У овим одјељцима тумачена је позиција овог дјела у контексту књижевности Старе Србије, њених поетичких обиљежја, али и у релацији са документарном прозом српског реализма. Истакнуто је Крстићево преусмјеравање са фактографије на доживљај догађаја, што ове мемоаре жанровски додатно усложњава. Посвећена је пажња тумачењу слике приватног живота Старе Србије, слике јавног и војничког живота Старе Србије, обликоване чињеницама и доживљајем мемоаристе Анђелка Крстића. У петом одјељку рукописа издвојени су топоси Крстићеве мемоарско-аутобиографске прозе (дјетињство, појам и значење граничности и сл.). Указано је на историографске и фолклорне слојеве Крстићевог дјела и истакнута је његова универзална комуникативност са широм читалачком публиком и савременим младим читаоцима. Наредним одјељком монографије продубљује се сагледавање проблема „Шта књижевно дело заборављених писаца може рећи савременом читаоцу?”. Овај одјељак са истог положаја рецепције сагледава дјело Анђелка Крстића и Боривоја Јевтића, подједнако заборављених и подједнако значајних у срединама у којима су живјели и стварали, и које су непристрасно сликали у њиховој разноликости која опстаје.

С обзиром на то да је интенција овог рукописа приближавање дјела Анђелка Крстића, и саме личности аутора, савременој читалачкој публици, ауторка доноси и поглавље о животу и раду Анђелка Крстића. Кроз овај одјељак читалац стиче сазнања о укупном културном и просветном раду овог ствараоца. Монографија садржи и библиографију дјела Анђелка Крстића, списак коришћене литературе, као и атипичан појмовник поетике Анђелка Крстића, који додатно олакшава увид у свеколико стваралаштво овог писца,

Услед опсега истраженог проблема и приступа кроз савремене наратолошке и рецепционистичке аспекте, рукопис монографије *Живот је жив* може бити значајна основа за разумијевање дјела заборављеног српског писца и културног дјелатника, као и инспиративно полазиште за даља тумачења естетски вриједног, а недовољно истраженог опуса Анђелка Крстића.

Рукопис препоручујемо за објављивање,

У Нишу, 6. 9. 2023.

Проф. др Горан Максимовић
Филозофски факултет Универзитета у Нишу